

NAVERTELD VERLEDEN

**JIUJITSU IN HET VERZET
IN NEDERLAND 1940-1945**

© 2018 J.H.G. Smits. Alle rechten voorbehouden.

ISBN 978-90-8666-437-5

NAVERTELD VERLEDEN

**JIUJITSU IN HET VERZET
IN NEDERLAND 1940-1945**

J.H.G Smits

Inhoud

Voorwoord	7
Jiu-jitsu in Nederland	8
Het verzet in Nederland	12
Organisaties	14
Bureau Inlichtingen	18
Johan van der Bruggen	20
Hans van der Stok	28
Jan Dijkstra	34
Wim Boersma	40
Het Dagboek van Wim Boersma	46
Jan Snijders	76
Carl Bischoff	82
Pieter Vijge	86
Jan de Jong	90
Nawoord	94
Dankwoord	96
Noten	97
Bronnen	99
Over de auteur	101

Voorwoord

Een aantal jaren al doe ik onderzoek naar de vroege geschiedenis van jiu-jitsu in Nederland. Ik richt me daarbij op de periode 1900 – 1945.

Daarbij heeft de periode van de Tweede Wereldoorlog altijd mijn bijzondere belangstelling gehad.

Tijdens dit onderzoek naar de geschiedenis van jiu-jitsu in Nederland heb ik veel mensen gesproken die al voor of gedurende de oorlog les gaven in jiu-jitsu. Veel van hen lieten doorschemeren dat zij tijdens de bezetting les hadden gegeven aan het verzet. Dat heeft op een bepaald moment mijn interesse gewekt, waarbij ik me afvroeg of jiu-jitsu inderdaad van betekenis is geweest voor het verzet en zo ja, op wat voor manier dan.

Mijn eenvoudige vraag om medewerking aan deze publicatie, aan direct betrokkenen of aan nabestaanden, heeft in veel gevallen veel losgemaakt. De bezetting en het verzet daartegen is voor alle betrokkenen een zware tijd geweest waarin zij veelal geconfronteerd werden met angst, verdriet en verlies. Niet iedereen die ik heb benaderd, heeft dan ook gehoor willen of kunnen geven aan mijn verzoek. Die mensen die dat ondanks alles toch gedaan hebben, ben ik dan ook bijzonder dankbaar.

Dankzij hen heeft deze bescheiden publicatie over een tot nu toe nog onbelicht onderdeel van de geschiedenis van jiu-jitsu in Nederland doorgang kunnen vinden.

Daar komt nog bij dat het me in deze tijden van toenemende dreiging en confrontaties goed lijkt aandacht te besteden aan mensen die, in hun tijd, de moed hebben gehad om het gevaar tegemoet te treden. Aan mensen die weigerden zichzelf of hun medeburgers door wapengeweld te laten slachtofferen. Die mensen zouden voor ons een voorbeeld moeten zijn.

Aan hen draag ik deze publicatie op.

December 2017, Johan H.G. Smits

Jiu-jitsu in Nederland

De Nederlandse leraar boksen en lichamelijke opvoeding de heer P.M.C. Toepoel¹ staat bekend als de eerste die in Nederland les gaf in jiu-jitsu. Toepoel was zeer geïnteresseerd in zelfverdediging. Hij onderwees *physical culture*, zelfverdediging, boksen en jiu-jitsu.

Toepoel is een aantal keren naar Londen en Parijs getogen om daar bij verschillende jiu-jitsuleraren te trainen. Dit leidde ertoe dat men al omstreeks 1910 iets van jiu-jitsu kon leren in Nederland. Andere leraren uit de begindagen waren K.T. Yo, L. Boretius en Wladimir Kasulakow. Met Maurice van Nieuwenhuizen en Johan van der Bruggen zijn de belangrijkste leraren uit die vroege periode wel genoemd.

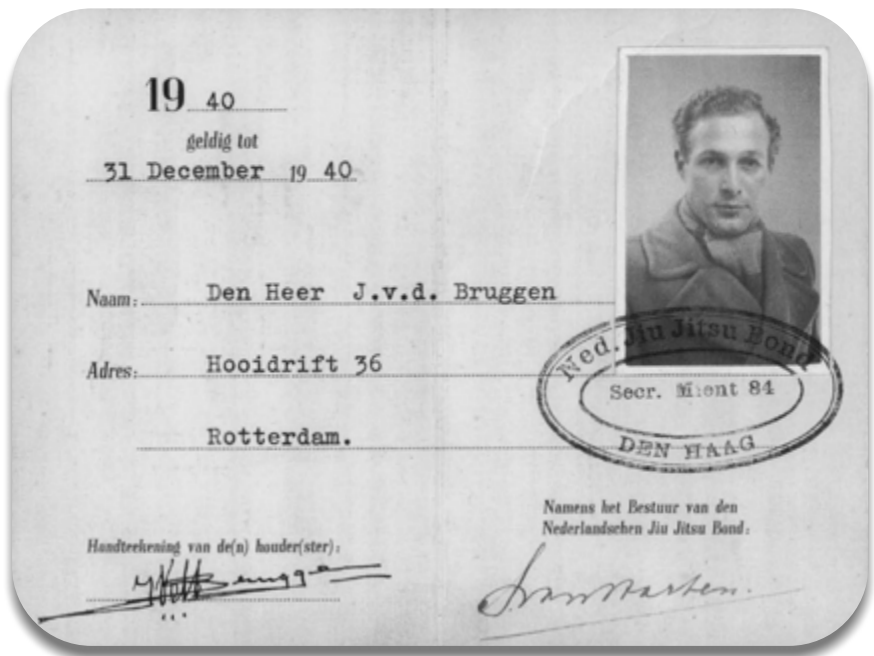
Voor de oorlog bestond er nog geen overkoepelende organisatie voor de beoefening van jiu-jitsu in Nederland. De leraren kenden elkaar wel of hadden in ieder geval over elkaar gehoord, maar van werkelijke samenwerking was nog geen sprake.

De NJJB — de Nederlandsche Jiu Jitsu Bond — was een samenwerkingsverband tussen een aantal bevriende jiu-jitsuleraren. Het technisch curriculum van jiu-jitsu verschilde per school en per leraar, zo ook de diploma's die konden worden behaald. Alles stond nog in de kinderschoenen. Met de NJJB werd een poging gedaan om de beoefening van jiu-jitsu in Nederland beter te organiseren. Onder andere door een lerarenopleiding aan te bieden en door exameneisen op te stellen aan de hand van een gezamenlijk curriculum. De ontwikkeling van de beoefening van jiu-jitsu in Nederland had zo, min of meer genoeglijk voortkabbelend, door kunnen gaan ware het niet dat Nederland begin mei 1940 werd binnengevallen en na het bombardement van Rotterdam tot overgave gedwongen werd. Dit ondanks het feit dat Nederland zich bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in 1939 neutraal had verklaard.

De bezetting van Nederland door Duitsland was daarmee een feit.

P.M.C. Toepoel met een struikelworp.

Eisen voor het amateur vaardigheidsdiploma van de N.J.J.B. 1941

Valbreken

Bevrijdingsgrepen 8

Wurgingsgrepen staande houding 8

- Van voren 3
- Van achteren 3
- Van opzij 2

Wurgingsgrepen liggende houding 3

- Aangevallene op de rug 2
- Aangevallene op de buik 1

Worstelaanvallen staande houding 9

- Van voren om het middel 3
- Van achteren om het middel 3
- Aanval om de nek 3

Worstelaanvallen liggende houding 4

Afweer boksstoten 8

Afweren slagen, stokslagen, mesaanvallen en andere aanvallen 8

- Slagen 3
- Stokslagen 4
- Mesaanvallen 1

Enige belangrijke worpen 5

Opbrenggrepen 3

Gecomplieerde grepen 12

Slagen en kwetsbare plekken 15

**EERSTE R'DAMSCHE JIU-JITSU
EN JUDOSCHOOL**

Japansch en Nederlandsch (N. J. J. B.)
Gediplomeerd. Nederlands grootste Judoleeraar
Eenigst gediplomeerd leeraar van den Neder-
landschen Jiu-Jitsubond te Rotterdam.

JOHAN VAN DER BRUGGEN

NIEUWE CURSUSSEN

Spreekuur Dinsdagavond 7—8 uur G. J. Mulder-
straat 1..

Het verzet in Nederland

Over het verzet in Nederland tijdens de Duitse bezetting is veel geschreven. Een uitgebreide behandeling van het verzet in Nederland valt buiten de reikwijdte van dit boek. Ik wil me daarom beperken tot een korte omschrijving van de activiteiten van het Nederlands verzet en het noemen van de organisaties die het meest bekend zijn. Er is vanzelfsprekend veel meer georganiseerd verzet geweest dan hierin is opgenomen.

Het verzet in Nederland was niet bijzonder gewelddadig van aard. Er was relatief weinig gewapend verzet. In andere bezette landen was dit vaak anders. Direct na de bezetting van Nederland door Duitsland werden groepen opgericht om verzet te plegen. Door gebrek aan ervaring werden de leden van dit soort groepen vaak opgepakt voordat ze daadwerkelijk acties ten uitvoer hadden kunnen brengen.

In Nederland bestond het verzetswerk voornamelijk uit het onderbrengen en verzorgen van onderduikers en het vervalsen van bonkaarten en persoonsbewijzen. Later ging het verzet zich ook richten op het overvallen van bonnenbureaus en gemeentehuizen, het plegen van aanslagen op bevolkingsregisters om informatie te vernietigen, het opblazen van spoorlijnen en het saboteren van telefoonlijnen en verbindingen.

Verder werd er hulp geboden aan geallieerde piloten die boven bezet gebied waren neergeschoten en aan ontsnapte krijgsgevangenen. Deze moesten worden opgevangen en verzorgd en daarna worden weg gesmokkeld uit bezet gebied.

Toen de oorlog en de bezetting grimmiger van karakter werden begon het verzet ook met overvallen op gevangenen om mensen te bevrijden en met liquidaties van Duitse kopstukken en verraders.

Het verzet hield zich ook bezig met spionage. Mensen die uit bezet Nederland waren ontsnapt en in Engeland terechtkwamen konden na

training worden ingezet als geheim agent. Behalve contacten onderhouden tussen de regering in ballingschap in Engeland en het verzet in Nederland hielpen zij bij de organisatie van het verzet in Nederland en verleenden allerlei hand- en spandiensten aan de verschillende groepen.

Uit informatie van het NIOD, het Nederlands Instituut voor Oorlog en Documentatie, blijkt dat gedurende de bezetting in Nederland 350.000 mensen waren ondergedoken. 25.000 van hen waren joods. Dit feit is misschien niet algemeen bekend maar het is wel een record in bezet Europa. Dit onderdeel van het Nederlands verzet mag dan ook wel zeer succesvol worden genoemd.

BEVEL.

Op bevel der Duitse Weermacht moeten alle mannen in den leeftijd van 17 t/m 40 jaar zich voor den arbeidsinzet aanmelden.

Hiervoor moeten **ALLE** mannen van dezen leeftijd onmiddellijk na ontvangst van dit bevel met de voorgeschreven ultrusting op straat gaan staan.

Alle andere bewoners, ook vrouwen en kinderen, moeten in de huizen blijven totdat de actie ten einde is. De mannen van de genoemde jaargangen, die bij een huiszoeking nog in huis worden aangetroffen, worden gestraft, waarbij hun particulier eigendom zal worden aangesproken.

Bewijzen van vrijstelling van burgerlijke of militaire instanties moeten ter controle worden meegebracht. Ook zij, die in het bezit zijn van zulke bewijzen, zijn verplicht zich op straat te begeven.

Er moeten worden medegebracht: warme kleding, stevige schoenen, dekens, bescherming tegen regen, eetgerel, mes, vork, lepel, drinkbeker en boterhammen voor één dag.

De dagelijksche vergoeding bestaat uit goeden kost, rookartikelen en loon volgens het geldende tarief.

Voor de achterblijvende familieleden zal worden gezorgd.

Het is aan alle bewoners der gemeente verboden hun woonplaats te verlaten.

Op hen, die pogen te ontvluchten of weerstand te bieden, zal worden geschoten.